

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

XI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

17 – 18 ЖОВТНЯ 2023 р.

«ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ»

м. Одеса

УДК 330.34:005.35(477"20")

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Матеріали ХІ Міжнародної науково-практичної конференції 17-18 жовтня 2023 року. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2023. – 663 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Були запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу та новітні управлінські технології в сучасних турбулентних умовах існування підприємств. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Науковий редактор Козак К.Б. - д-р екон. наук, професор, директор ННІПЕіМ ім. Г. Е. Вейнштейна ОНТУ

Редакційна колегія:

Агеева І.М. – к.е.н., доц., Басюркіна Н.Й. – д.е.н., проф., Баранюк Х.О. – к.е.н., доц., Лагодієнко В.В. – д.е.н., проф., Немченко В.В. – д.е.н., проф., Павлов О.І. – д.е.н., проф., Седікова І.О. – д.е.н., проф., Ніколюк О.В. – д.е.н., проф., Козак К.Б. – д.е.н., проф., Соловей А.О. – к.і.н., доц., Згадова Н.С. – к.е.н., доц., Маркова Т.Д. – к.е.н., доц., Волкова А.Ю. – ас., Мільчева В.В. - PhD, доц., Новикова В.С.

Матеріали додаються за оригіналами рукопису

Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст та сутність наданих матеріалів

СТАН ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Мартиросян І.А., к.т.н., ст. викл, Момот В.Ю. ст. викл.,
аспірант спец. 076 “Підприємництво та торгівля”
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Ефективна зовнішня торгівля є важливим чинником розвитку будь якої держави, що сприяє розширенню економічного потенціалу країни, розвитку інноваційних технологій; веде до збільшення обсягів виробництва, реалізації та залучення іноземних інвестицій. І звичайно, в останнє десятиріччя спостерігаються глобальні зміни та суттєві трансформації у світовій торгівлі, де Україна займає вагоме місце в геополітичних процесах та увійшла до топ-3 постачальників агропродукції до ЄС [1]. І незважаючи на воєнний стан, Україна продовжує нарощувати експортний потенціал та розширює географію продажу.

Повномасштабне вторгнення РФ, активні бойові дії на території нашої країни, звичайно мали негативний вплив на зовнішньоекономічну діяльність. За даними Держстату [2], вторгнення найбільше позначилося на експорті, адже основними статтями торгівлі України традиційно були зернові культури та чорна металургія. Виробничі потужності цих секторів були розташовані здебільшого в регіонах, що зазнали окупації або стали місцем активних бойових дій, зокрема, на півдні та сході країни. За даними ДМСУ, у 2022 р. експорт товарів впав на 35,1% проти попереднього року, а загальний обсяг експорту за рік склав приблизно \$44,2 млрд у вартісному вимірі. Імпорт постраждав не так суттєво – знизився на 24,1%. Загальний обсяг імпорту товарів становив приблизно \$55,3 млрд [3].

Згідно з даними ДССУ [2] за 11 місяців 2022 р. експорт товарів становив 40671,2 млн. дол. США, або 66,4% порівняно із січнем–листопадом 2021 р., імпорт – 49194,9 млн. дол., або 75,8% порівняно із 11 місяцями 2021 р. Негативне сальдо склало 8523,7 млн. дол. (у січні–листопаді 2021р. також негативне сальдо – 3635,3 млн. дол.). Найбільше негативне сезонно скориговане сальдо зовнішніх торговельних відносин було у червні 2022 р. і становило 1620,5 млн. дол. США. У листопаді 2022р. порівняно із жовтнем 2022р. сезонно скориговані обсяги експорту скоротилися на 2,6%, а імпорту зросли на 2,0% [3,4].

Відбулося значне зростання обсягів експорту товарів у Волинській, Вінницькій, Закарпатській, Тернопільській, Одеській, Чернівецькій та Черкаській областях, приріст експорту в яких становив від 15% до 51% порівняно з аналогічним періодом 2021 р.. Більше ніж у 2 рази становив приріст експорту за січень–грудень 2022 року, у порівнянні з аналогічним періодом 2021 р., виявляється у Чернівецькій області. Також, збільшення імпорту товарів спостерігається у Житомирській, Волинській, Хмельницькій та Львівській областях (від 8% до 70%) [5].

Проте, зважаючи на падіння долі експорту/імпорту, Дніпропетровська область та м. Київ займають значну частку в структурі зовнішньоекономічної діяльності. Зовнішні операції переважно відбуваються у західних областях країни. Також на показники вплинуло повне зупинення торговельних відносин із РФ через воєнні дії.

У розрізі товарної структури експорту товарів найбільших втрат у 2022 році зазнали такі групи товарів[6] :

- чорні метали – на \$9,4 млрд (на 67,5% до попереднього року);
- руди, шлак і зола – на \$4 млрд (на 57,6 % до попереднього року);
- зернові культури – на \$3,2 млрд (на 26,2 % до попереднього року).

Найбільших втрат з імпорту в 2022р. зазнали:

- реактори ядерні, котли, машини – на \$3,8 млрд (на 47,5 % до попереднього року);
- засоби наземного транспорту, крім залізничного – на \$1,8 млрд (на 26,1 % до попереднього року);

- електричні машини – на \$1,2 млрд (на 19,7% до попереднього року).

Водночас окремі експортні групи підвищили темпи обороту. Зокрема, група «палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки» продемонструвала зростання експорту на 32,6 % (на \$0,26 млрд), а експорт «насіння і плодів олійних рослин» зріс на 54,4 % (на \$1,3 млрд) [7].

Серед областей України найбільше постраждали: Херсонська (падіння експорту на 86,2%, імпорту на 86,2 %) Донецька (падіння експорту на 96%, імпорту на 92,7%), Луганська (падіння експорту на 94,8%, імпорту на 95,3 %). Найбільші обсяги експорту мали: Одеська (зростання на 41,4 %); Черкаська (зростання експорту на 46,5 % проти 2021 року), Чернівецька (зростання на 38,3 %) області. Щодо імпорту: Чернівецька (зростання імпорту на 149,9 % проти 2021 р.); Житомирська (зростання на 75 %); Львівська (зростання на 13,3%) області [8].

Але при цьому завдяки «зерновому коридору», український бізнес експортував товарів на 44,1 млрд доларів США і вагою 99,8 млн тонн. На рис. 1 представлено обсяги експорту (лідери по вартості).

Кукурудза
24,99 млн тонн
5,94 млрд дол.

Пшениця
11,2 млн тонн
2,6 млрд дол.

**Соняшникова
олія**
2,7 млн тонн
5,46 млрд дол.

Ріпак
3,12 млн тонн
1,54 млрд дол.

Залізна руда
23,9 млн тонн
2,9 млрд дол.

Соя
1,99 млн тонн
862 млн. долл.

Рис.1. Обсяги експорту за 2022р. (лідери за вартістю)

При цьому 63 % вітчизняного експорту припадало на ЄС (27,9 млрд доларів): Польща (6,6 млрд доларів), Румунія (3,8 млрд доларів), Угорщина (2,27 млрд. дол.), Німеччина (2,23 млрд дол.), Італія (1,5 млрд дол.) та Іспанія (1,5 млрд дол.) [5,9].

Поза межами ЄС, Туреччина стала найбільшим ринком експорту (2,9 млрд доларів), яка випередила Китай (2,46 млрд доларів), але в межах року експорт до Туреччини скоротився на 29%. А імпорт скоротився майже вдвічі в обсягах (- 48,1%), вартісно лише на 19,6% [5].

Але, зважаючи на важке становище та блокування морських шляхів, Україна шукає альтернативні канали та продовжує нарощувати експортний потенціал суходелом. І сьогодні актуальною є пошук нових логістичних маршрутів та налагодження напрямків міжнародної торгівлі

Література

1. Бабець І. Г. Зовнішньоторговельна безпека регіонів України: внутрішні та зовнішні загрози в умовах воєнного стану. Регіональна економіка. 2022. №2. С. 101-110. URL: http://re.gov.ua/re202202/re202202_101_BabetsIH.pdf
2. Офіційний веб-сайт ДССУ. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 27.09.2023)
3. Бебик Т. Зовнішньоекономічна діяльність в умовах війни. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/210611_zovnishnoekonomchna-dyalnst-vumovakh-vyni
4. Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності України в умовах війни URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/39813/1/skopenko%20byevsieieva%20kirichenko-%d0%95%d0%95-2023.pdf>
5. Відновити експорт в умовах війни: складно, але життєво необхідно. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubriceconomy/3449529-vidnovitiekспорт-v-umovah-vijni-skladno-ale-zittevoneobhidno.html> (дата звернення 27.09.2023)
6. Офіційний веб-сайт ДМСУ. Статистика та реєстри. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri> (дата звернення: 26.09.2023)

7. Матвеев М., Лебедченко В., Гайдай Г. Регулювання ЗЕД в умовах війни. Наукові перспективи. 2022. № 5 (23), С. 232–245. doi: 10.52058/2708-7530-2022-5(23)-232-245

8. Міжнародна торгівля України.
[URL:https://thepage.ua/ua/news/pidsumki-2022-roku-yak-vijna-vplinula-na-zovnishnyu-torgivlyu-ukrayini](https://thepage.ua/ua/news/pidsumki-2022-roku-yak-vijna-vplinula-na-zovnishnyu-torgivlyu-ukrayini) (дата звернення 27.09.2023)

9. Зовнішня торгівля 2022. URL:<https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=1487b1f5-eeb7-4946-b9c8-3370f20568a2&title=UkrainaV2022-RotsiEksportovala> (дата звернення 27.09.2023)

66.	Чвертко Л.А., Пуголовко І.С. ВАЖЛИВІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ІНСТРУМЕНТІВ ВЗАЄМОДІЇ ПЛАТНИКА ПОДАТКІВ ТА КОНТРОЛЮЮЧОГО ОРГАНУ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ.....	239
67.	Чекановська Л.Б., Муха Р.А. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА.....	243
68.	Черкашина Ю.В. ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	247
69.	Шевякова Г.О. ЕФЕКТИВНИЙ САЙТ ТА АКТУАЛЬНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАЛУЧЕННЯ ЦІЛЬОВОЇ АУДИТОРІЇ.....	249
70.	Школьний О.О. ФОРМУВАННЯ СТАЛИХ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАЧАННЯ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	252
71.	Басюркіна Н.Й. ЕКОНОМІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	255
72.	Okulicz-Kozaryn W. STUDY OF POLISH AND UKRAINIAN SCIENTISTS' PUBLICATION ACTIVITY IN THE FIELD OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE.....	259
73.	Петькова О.О., Верхівкер Я.Г. ЕКОНОМІКА АСЕПТИЧНОГО КОНСЕРВУВАННЯ ПЛОДОВИХ ПЮРЕ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ У ТЕХНОЛОГІЇ ХАРЧОВИХ ВИРОБНИЦТВ.....	263
74.	Карпінська Г.В. МОДЕЛЮВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВ.....	265
75.	Соколюк К.Ю. РОЛЬ ЛОГІСТИКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	269
76.	Шалений В.А. АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ТА МЕНЕДЖМЕНТ РИЗИКІВ В УМОВАХ СИСТЕМНИХ ЗАГРОЗ.....	272
77.	Мартиросян І.А., Момот В.Ю. СТАН ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	276
78.	Памбук С.А., Шенгелая М.В. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ФРУКТОВО-ЯГІДНИХ КОНДИТЕРСЬКИХ ВИРОБІВ.....	280